

Dos comentarios del fragment del Quixot on es parla del Tirant

Primer:

-Válame Dios! –dijo el cura, dando una gran voz-, que aquí está Tirante el Blanco! Dádmele acá, compadre, que hago cuenta que he hallado en él un tesoro de contento y una mina de pasatiempos. (P I, Cap VI, pag 90)

Així comença el famosíssim fragment on es lloa el Tirant . Però hi ha un petit problema. Aquest *está* apareix a partir de l'edició de Hartzenbusch de 1863. A les edicions del XVII , del XVII i principis del XIX deia, a totes, *esté* (en subjuntiu).

La frase amb *está* indica alegria per haver trobat un bon llibre, o fins i tot sorpresa per ser un llibre difícil de trobar (com ens comenta el professor Rico a peu de plana). Amb el *esté* es posa més èmfasi en l'aspecte de l'estranyesa de trobar el Tirant en aquell lloc.

Válame Dios! –dijo el cura, dando una gran voz-, que aquí esté Tirante el Blanco! Dádmele acá, compadre, que hago cuenta...

Quin pot ser el motiu de l'estranyesa del capellà? Potser que és l'única obra de la biblioteca no escrita originàriament en castellà ? Curiosament, malgrat que en la tria de llibres s'esmenten i elogien autors no castellans com Homer, Ovidi, Ludovico Ariosto, Mateo Boyardo l'únic llibre no castellà present a la biblioteca és el Tirant (amb l'excepció fàcil d'entendre del "Palmerin de Inglaterra" de Francisco de Moraes, portugués i per tant incorporat aleshores a l'imperi espanyol) . La frase amb el *esté*, sembla una ironia de Cervantes dedicada als lectors no castellans de l'obra, manifestant l'estranyesa que un pobre hidalgo castellà tingui a la seva biblioteca una novel·la no castellana. I es tracta potser, per extensió, d'una ironia sobre la incapacitat d'un lector castellà de l'època per apreciar obres escrites en altres idiomes ?...*que aquí esté Tirante!!!*

Segon:

Una mica més aball trobem un dels fragments més genials de Cervantes. En una frase diu tres coses alhora (o potser més), la més evident per passar la censura. Les altres dues molt significatives.

Parlant del llibre del Tirant diu el capellà, després d'elogiar-lo moltíssim:

Con todo eso, os digo que merecía el que le compuso, pues no hizo tantas necesidades de industria, que le echaran a galeras por todos los días de su vida.

Tal com ens fa saber Rico a peu de plana, aquest paragraf juga amb les ambigüetats i la polisèmia fins a tals extrems que alguns l'han considerat el passatge més obscur del Quixot. En la frase tot té com a mínim dos significats. El que *le compuso* pot ser tant l'autor com l'impressor (nosaltres gosem afegir-hi el traductor, doncs aquest Tirante es una traducció de la novel·la catalana.). *Necedades*, poden ser tonteries, bestieses, però

també fantasies, i també errors. *Pues no hizo tantas necesidades de industria* es pot interpretar literalment com que no va fer tants errors en la seva feina, o alternativament (com suggereix el professor Rico) com que no va cometre tants errors a propòsit. Però afegim nosaltres, es pot interpretar també com un pregunta retòrica (el pues al davant ho permet) no ha fet tots aquest errors sabent-ho, per voluntat pròpia?! . Finalment, *le echaran a galeras* pot voler dir condemnar algú a pena de gal.leres de per vida, però també pot voler dir fer imprimir un llibre.

Per tant, fent diferents combinacions, ens sembla que la frase té tres interpretacions. Primer les comentem i després escrivim la frase, afegint-hi el sinònim escaient perquè quedi clar. I amb un [?] per denotar la pregunta retòrica.

1) la moralista: Malgrat la qualitat del llibre l'autor, responsable d'escriure les tonteries i fantasies pròpies dels llibres de cavalleries mereix la condemna a gal.leres (una valoració molt pròpia en boca d'una capellà i en la línia dels moralistes de l'època)

Con todo eso, os digo que merecía el que le compuso [escribió], pues no hizo tantas necesidades [tonterías, fantasías] de industria [a propósito, a sabiendas?], que le echaran a galeras [condenado] por todos los días de su vida.

2) l'homenatge: El llibre és molt bo, i l'autor del llibre no és responsable del errors que hi ha a l'obra (ho és l'impressor o el traductor) i mereix que l'obra sigui reimpressa per sempre més.

Con todo eso, os digo que merecía el que le compuso [escribió], pues no hizo tantas necesidades [errores] de industria [en su trabajo], que le echaran a galeras [le imprimen el libro] por todos los días de su vida.

3) el sarcasme: El llibre és molt bo, però té errors de llenguatge. El traductor-impressor del llibre, com a responsable dels errors, mereix la pena de gal.leres de per vida.

Con todo eso, os digo que merecía el que le compuso [imprimió y/o tradujo], pues no hizo tantas necesidades [errores] de industria [a propósito, a sabiendas?], que le echaran a galeras [condenado] por todos los días de su vida.

Aquesta darrera interpretació denota un fort ressentiment. No podem deixar de pensar que el mateix Cervantes s'hi sentia identificat.

La genialitat i l'elasticitat de l'escriptura de Cervantes, que en una mateixa frase, tot jugant amb la polisèmia, ens diu tres coses diferents, era insuperable. I queda ben clar, que Cervantes era, i és, i serà, el príncep dels enginyers.

Porteu el llibre a casa, llegiu-lo i veureu com es veritat tot el que us dic.

Pep Comajuncosa